

Migration, Inequality, and Remittances: Patterns of Romanian External Mobility

[Migrație, inegalitate și remitențe: tipare ale mobilității externe românești]

Ciprian IFTIMOAEI¹

¹ Associate Professor Ph.D., "Petre Andrei" University of Iași, Iași County Department of Statistics, Romania, e-mail: ciprian.iftimoaei@iasi.insse.ro

Daniela Gabriela COZMA²

² Ph.D., Iași County Department of Statistics, Romania, daniela.cozma@iasi.insse.ro

Abstract

This study examines the relationship between the international migration of Romanian citizens and associated remittance flows, conceptualizing migration as a socio-economic adaptation strategy in post-EU accession Romania. The analysis aims to identify dominant migratory patterns, assess the role of remittances in supporting household welfare, and evaluate the influence of social inequality in destination countries on migration flows. The methodology integrates a bibliometric review of the relevant literature with applied quantitative techniques, including descriptive statistics, cluster analysis, and polynomial regression. The empirical analysis relies on official data from the National Institute of Statistics, Eurostat, the World Bank, the National Bank of Romania, and the United Nations, covering the period 2012-2023.

The findings reveal a high concentration of Romanian migration toward a limited number of European destinations, particularly Germany, Italy, and Spain, alongside a systematic preference for countries characterized by lower levels of income inequality. Remittances constitute a significant source of external financing, contributing positively to household consumption and the reduction of poverty risk, while exhibiting a limited effect on productive investment. The main limitations of the study derive from the use of aggregated data and the absence of micro-level information on individual migrant behavior. Future research should extend the analysis to household-level data, return migration dynamics, and institutional mechanisms aimed at channeling remittances toward sustainable socio-economic development.

Keywords: migration; inequality; remittances; international mobility; migratory patterns.

How to cite: Iftimoaei, C., & Cozma, D.G. (2026). Migration, Inequality, and Remittances: Patterns of Romanian External Mobility. *Anuarul Universității "Petre Andrei" din Iași, Fascicula: Drept, Științe Economice, Științe Politice*, 36, 218-239.
<https://doi.org/10.63331/upalaw/36/20>

Introducere

Migrația internațională reprezintă unul dintre cele mai relevante procese sociodemografice care au marcat evoluția României în perioada post-aderare la Uniunea Europeană, cu efecte profunde asupra structurii populației, pieței muncii, coeziunii sociale și performanței economice. Mobilitatea externă a populației românești s-a manifestat atât ca răspuns la dezechilibrele structurale interne – sărăcie, inegalitate, oportunități limitate de ocupare –, cât și ca expresie a integrării într-un spațiu european caracterizat prin libertatea de circulație a forței de muncă. Pentru o parte semnificativă a populației, migrația internațională a devenit o strategie de viață, iar remitențele asociate acestora s-au transformat într-o sursă importantă de venit pentru gospodăriile rămase în țară, contribuind la susținerea consumului, la reducerea riscului de sărăcie și, în anumite contexte, la îmbunătățirea nivelului de trai.

România se înscrie printre statele europene cu un efectiv ridicat al migrației externe și al fluxurilor de remitențe, acestea având o pondere semnificativă în produsul intern brut și un rol comparabil, în anumite perioade, cu nivelul investițiilor străine directe. Totodată, distribuția migrației românești pe destinații europene relevă o selectivitate clară în funcție de oportunitățile economice, nivelul de dezvoltare socială și gradul de inegalitate al țărilor de destinație, sugerând existența unor determinanți structurali care influențează decizia de emigrare.

Studiul de față își propune să analizeze relația dintre migrația internațională a cetățenilor români și remitențele generate de aceasta, comparativ cu alte state europene. Demersul vizează identificarea principalelor tipare migratorii, a rolului remitențelor ca mecanism de susținere economică și a modului în care inegalitatea socială din țările de destinație influențează fluxurile migratorii. Prin utilizarea unor metode statistice aplicate pe date oficiale naționale și internaționale, cercetarea urmărește să contribuie la o mai bună înțelegere a migrației ca fenomen sociodemografic și economic și să ofere repere relevante pentru fundamentarea politicilor publice care țin seama de dezvoltarea durabilă.

Considerații teoretice

Deplasările maselor largi de oameni nu sunt o noutate a prezentului, dar ele sunt una dintre cauzele care schimbă lumea zilelor noastre¹. O motivație frecvent întâlnită pleacă de la supoziția conform căreia persoanele afectate de sărăcie, cu precădere din spațiul est-european, emigrează din motive economice. Aceste categorii de migranți se orientează către locuri de muncă mai bine plătite decât în țara de origine, pentru a accede la un nivel de trai superior în Occident, atât din Uniunea Europeană, cât și din Statele Unite sau Canada².

Indiferent de țară, persoanele migrează în căutarea unui trai mai bun, migrația fiind un fenomen social impactat de nivelul de trai³. De multe ori, se întâmplă ca persoanele paupere, supuse riscului emigrării, să nu reușească să efectueze deplasarea din cauza costurilor considerabile de dislocare din țara de origine, urmată de cele de relocare în țara de destinație⁴.

¹ Paul Collier, *Exodus: How Migration Is Changing Our World*, Oxford University Press, 2013, pp. 3-38.

² Annette Park, „A Society of Departure in Post-Communist Europe”, în *East European Politics*, 2015, pp. 409-415.

³ Richard H. Adams, „The economic and demographic determinants of international migration in rural Egypt”, în *Journal of Development Studies*, vol. 30, nr. 1, 1993, pp.146-167.

⁴ B. Banerjee, R. Kanbur, „On the specification and estimation of macro rural-urban migration functions with an application to Indian data”, în *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, vol. 43, nr. 9, 1981, pp. 7-29.

Populația pauperă aptă de emigrare devine migrantă ca urmare a existenței unor lipsuri materiale, dar nu de mare amplitudine, cum ar fi sărăcia relativă, salarizarea precară, pierderea locurilor de muncă în condițiile tehnologizării, neconcordanțe dintre calificări și oferta de pe piața muncii⁵. Capacitatea de a adopta migrația ca strategie de trai este, de asemenea, afectată de gradul de incluziune sau de excluziune socială, ceea ce se materializează prin accesul și gradul de utilizare a resurselor⁶.

Migrația internațională contribuie la severitatea sărăciei în țările în curs de dezvoltare⁷. Numeroși autori au constatat că există diferențe semnificative între diversele grupuri sociale în ceea ce privește nivelurile de sărăcie, atât în rândul migrantilor, cât și al celor care trăiesc în continuare în țările lor de origine, dar intenționează să emigreze⁸.

Decizia de a migra se înscrie în categoria deciziilor dificile întrucât implică o evaluare comparativă între condițiile migrantilor din țara de origine și cele din țările destinație. Tipul de migrație, privit din perspectiva aspectelor ce țin atât de țara de origine a migrantului, cât și de cea de destinație a acestuia, este influențat de factori economici, sociali și culturali. Asupra migrantilor se exercită influențe care derivă din condiționalități de ordin economic și social. Aceste influențe pot fi măsurate în principal prin compararea diferențelor de distribuție a veniturilor ori a altor tipuri de inegalități sau de bunăstare generală⁹. Accentuarea migrației pe măsura creșterii nemulțumirii față de condițiile socioeconomice din țările de origine, legislația din țările de origine sau de destinație pot conduce la micșorarea sau mărirea numărului de potențiali migranți.

Pentru compararea diferențelor dintre țări referitoare la aspecte sociale, studii precum cele datorate autorilor Jitmaneeroj¹⁰, Syrovátka¹¹ și Schlossarek au urmărit utilitatea mai multor indici sociali. Laura Asandului și colaboratorii săi au analizat relația dintre indicii de dezvoltare socială și indicatorii economici¹². Bren, Zeman și Urban au cercetat efectul produs de aspectele economice asupra aspectelor sociale, reflectat prin indicele progresului social, securității interne, păcii globale sau indicele democrației¹³. Concluziile formulate sugerează că dezvoltarea socială, exprimată prin indicele progresului social, este corelată pozitiv cu indicatorii economici precum produsul intern brut și venitul național brut pe cap de locuitor.

⁵ M. Lipton, „Migration from rural areas of poor countries: The impact on rural productivity and income distribution”, în *World Development*, 8, 1980, pp. 1-24.

⁶ U. Kothari, *Migration and Chronic Poverty*, Chronic Poverty Research Centre, Working Paper nr. 16, Institute for Development Policy and Management, University of Manchester, 2002, pp. 1-32.

⁷ R. Jr. Adams, J. Page, „Do International Migration and Remittances Reduce Poverty in Developing Countries?”, în *World Development*, vol. 33, nr. 10, 2005, pp. 1645-1669.

⁸ R. Sabates-Wheeler, R. Sabates & A. Castaldo, „Tackling Poverty-migration linkages: Evidence from Ghana and Egypt”, în *Social Indicators Research*, vol. 87, nr. 2, 2008, pp. 307-328.

⁹ Iuliana Mihai, Isabel Novo-Corti, „An exploratory analysis of the interactions between the determinants of migratory flows”, în *Papers in Regional Science*, 101(1), 2022, pp. 163-182.

¹⁰ Boonlert Jitmaneeroj, „Beyond the equal-weight framework of the Social Progress Index”, în *International Journal of Social Economics*, vol. 44(12), December 2017, pp. 2336-2350.

¹¹ Miroslav Syrovátka & Martin Schlossarek, „Measuring development with inequality: How (should) aggregate indicators of development account for inequality?”, în *Ecological Economics*, Elsevier, vol. 164(C), 2019, p. 1.

¹² L. Asandului, A. Iacobuta & C. Cautisanu, „Modelling economic growth based on economic freedom and social progress”, în *European Journal of Sustainable Development*, vol. 5, nr. 3, 2016, pp. 229-238.

¹³ J. Bren, T. Zeman & R. Urban, „The effect of individual economic indicators on social development, national security and democracy: A new perspective”, în A. L. DaSilva, D. Tomic & A. Grilec (Eds.), *Economic and Social Development: 39th International Scientific Conference on Economic and Social Development-Sustainability from an Economic and Social Perspective*, 2019, pp. 205-214.

Harzig și colaboratorii arată că „oamenii se îndepărtează de societățile [...] a căror stratificare rigidă îi împiedică să exploreze capacitatea capitalului lor uman”¹⁴. Aceasta înseamnă că existența unor realități sociopolitice ancorate în trecut, rigide și neadaptate noilor cerințe, va determina o migrație a persoanelor spre locuri în care există o mai mare flexibilitate, acceptare și oportunități mai bune de dezvoltare personală și colectivă. Ceea ce susțin acești autori este că, dacă nu există o modalitate satisfăcătoare de a îmbunătăți condițiile acasă prin reforme structurale politice legitime, atunci persoanele vizate de aceste caracteristici socioeconomice vor fi nevoite să se relocheze în locuri care oferă mai multă flexibilitate și perspectiva bunăstării personale.

O problemă mai aparte este legată de exodul în masă, așa cum subliniază diverși autori, care ar putea avea „[...] o influență negativă considerabilă asupra demografiei, afectând perspectivele de creștere pe termen lung ale țării, dezvoltarea identității culturale naționale”¹⁵. Este evidentă consecința ce ar putea apărea, anume că statul va suporta un cost mult prea ridicat în viitor din cauza pierderii solidarității politice și sociale.

Studiile empirice referitoare la capacitatea imigranților de a se integra în țara de destinație arată că aceștia depășesc, în mod uzual, ca rată de auto-angajare populația autohtonă (nativă) a țării gazdă¹⁶. O astfel de constatare provine din faptul că migrația este o modalitate de investiție, motivantă și asociată cu sumarea unor riscuri¹⁷.

O contribuție valoroasă la cercetarea migrației este legată de dimensiunile culturale ale lui Hofstede, potrivit căruia descompunerea acestora în componente permite formalizarea modului în care valorile individuale se modifică, oferind valențe noi în explicarea migrației¹⁸. Rezultatele autorilor White și Buehler sugerează faptul că dimensiunile asociate cu individualismul, evitarea incertitudinii și implicațiile sociale în ceea ce privește apartenența de gen sunt percepute ca fiind mai influente în determinarea fluxurilor de imigranți decât alte dimensiuni culturale¹⁹. Așadar, perspectiva economică dominantă, apoi explicațiile sociale și politice permit înțelegerea de către orice factor decident a cauzelor migrației, precum și complexitatea tiparelor de emigrare concrete.

În anumite contexte, migrația externă funcționează ca un mecanism de compensare socială, contribuind la atenuarea unor tensiuni precum nemulțumirea față de nivelul scăzut al veniturilor, precaritatea ocupării, lipsa oportunităților reale de dezvoltare profesională și de mobilitate socială. Până la aderarea României la Uniunea Europeană, migrația externă a avut un rol de reglare a dezechilibrelor dintre cererea și oferta de forță de muncă. Ulterior integrării europene (2007), migrația a devenit un factor relevant de susținere a creșterii economice, prin intermediul remitențelor, contribuind totodată la reducerea presiunilor asupra balanței externe. În România, migrația a acționat ca o supapă socială, detensionând

¹⁴ C. Harzig, D. Hoerder, D. Gabaccia, „What is Migration History?”, în *Canadian Studies in Population* 38, No. 1-2 Spring/Summer, 2011, pp. 199-201.

¹⁵ Annette Park, „A Society of Departure in Post-Communist Europe”, în *East European Politics*, 2015, pp. 409-415.

¹⁶ R. W. Fairlie, B. D. Meyer, „Ethnic and racial self-employment differences and possible explanations”, în *The Journal of Human Resources*, vol. 31, nr. 4, 1996, pp. 757-793.

¹⁷ Hein De Haas, „Migration and development: a theoretical perspective”, în *International Migration Review*, vol. 44, nr. 1, 2010, pp. 227-264.

¹⁸ Geert Hofstede, *Cultural constraints in management theories*. *Academy of Management*, 1993 <http://dx.doi.org/10.5465/ame.1993.9409142061>; Geert Hofstede, *Culture's consequences: comparing values, behaviours, institutions and organizations across nations*, 2nd ed., Thousand Oaks CA: Sage Publications, 2001.

¹⁹ R. White, D. Buehler, „A closer look at the determinants of international migration: Decomposing cultural distance”, în *Applied Economics*, vol. 50, nr. 33, 2018, pp. 3575-3595.

societatea mai ales după aderarea țării la UE, reducând șomajului și contribuind prin remitențe la creșterea nivelului trai al familiilor migranților²⁰.

În anul aderării la Uniunea Europeană, un număr semnificativ de cetățeni români au emigrat, iar la un deceniu distanță aproximativ 250.000 de persoane au optat pentru migrația temporară către economii mai dezvoltate, în vederea satisfacerii unor nevoi financiare, profesionale și familiale. Din totalul emigranților români, circa 85% aparțin grupei de vârstă activă (15-64 de ani), ceea ce reprezintă o populație activă din punct de vedere economic și aflată în intervalul cu relevanță demografică pentru fertilitate. Mobilitatea externă a acestei populații contribuie la extinderea resurselor de muncă în țările de destinație și la reducerea costurilor asociate forței de muncă, în timp ce în țara de origine se manifestă deja deficite de personal calificat în anumite sectoare economice²¹.

Metodologia cercetării

Scopul analizei bibliometrice aferentă temei migrației vizează nu doar aspectele cantitative aferente literaturii consultate, ci și accesibilizarea unor aspecte care să explice, pe de o parte, starea actuală de cunoaștere, iar pe de altă parte direcțiile de evoluție ale acestui fenomen socioeconomic. Pentru aceasta, s-a realizat o eșantionare a articolelor din baza de date Web of Science (WoS), care să asigure o temeinică documentare științifică.

Maparea bibliometrică a literaturii științifice constă în extragerea din datele bibliografice publicate a acelor informații capabile să furnizeze o abordare coerentă și unitară asupra fenomenului investigat. Finalitatea constă în identificarea unor idei prioritare de cercetare, cum ar fi determinarea gradului de interes al cercetătorilor pentru anumite subiecte din aria de cunoaștere dorită, prin ponderea cu care acestea apar în periodicele investigate sau găsirea unor legături între acestea. Una dintre aceste proceduri, denumită *visualization of similarities* (VOSviewer) presupune realizarea unor hărți bibliometrice care descriu într-o formă simplificată reprezentarea unei perechi de „obiecte” pe baza asemănării obiectelor. Altfel spus, cu cât este mai mare asemănarea dintre două obiecte, cu atât ele sunt așezate mai aproape unul de celălalt.

Din baza de date Web of Science am utilizat cuvintele cheie *migration* și *poverty* considerate aprioric ca fiind cele mai frecvente formulări pentru selectarea articolelor care prezintă interes pentru cercetarea noastră. Pentru perioada 1976-2025 a rezultat un număr de 3016 articole care îndeplinesc criteriul (cuvintele cheie) pe baza căruia s-a efectuat interogarea bazei WoS. Baza de date a fost restricționată pentru acele domenii de cercetare din economie, finanțe, relații internaționale, științe ale mediului, administrație publică, politici economice. Toate aceste operațiuni s-au efectuat în limba Engleză. În final, s-au obținut 888 articole, cele mai multe dintre acestea abordând teme sociale și economice.

Construirea hărților bibliometrice permite adaptarea informațiilor în funcție de specificul subiectului investigat, asigurând argumentarea și analiza articolelor incluse în bibliografia cercetării desfășurate. În acest sens, platforma Web of Science are reputația de fi considerată ca o sursă semnificativă de documentare științifică, datorită modului de selecție a informațiilor provenite din literatura consultată, oferind accesul la noi direcții de lucru pentru cercetările viitoare.

²⁰ Ciprian Iftimoaei, Ionuț-Cristian Baci, „Statistical analysis of external migration after Romania's accession to the European Union”, în *Romanian Statistical Review – Supplement* no. 12/ 2018, pp. 188-209.

²¹ *Ibidem*.

descrescătoare) au permis identificarea tiparelor dominante ale migrației românești, precum și modul de concentrare a fluxurilor către un număr restrâns de state europene. Pentru identificarea grupărilor naturale de țări de destinație s-a recurs la analiza de cluster, aplicată asupra variabilei „număr de emigranți”, agregată pe întreaga perioadă de observație. Această procedură a permis identificarea treptată a proximităților statistice dintre țările de destinație și evidențierea poziției atipice ocupate de Germania, caracterizată prin volume semnificativ superioare ale migrației românești. Ulterior, analiza a permis validarea empirică a existenței a trei cluster distincte: un cluster dominant (Germania), un cluster intermediar (Italia și Spania) și un cluster extins, format din state cu fluxuri migratorii relativ reduse, dar stabile.

În completarea analizei de cluster, distribuțiile variabilei „număr de emigranți” au fost examinate din perspectiva formei acestora, prin intermediul histogramei și al indicatorilor de normalitate. Compararea distribuțiilor pentru destinații extreme (Germania versus Norvegia și Suedia) a evidențiat diferențe semnificative în ceea ce privește gradul de concentrare și regularitatea fluxurilor migratorii, sugerând existența unor mecanisme structurale diferite de atracție și integrare.

Analiza și interpretarea datelor

Migrația internațională este un factor important care afectează relațiile economice dintre țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare în secolul XXI. Ca urmare, United Nations (2024) estimează că, în 2024, numărul global de migranți internaționali a fost de 304 milioane persoane, aproape dublu față de 1990, când existau aproximativ 154 de milioane de migranți în întreaga lume. Acești migranți internaționali reprezintă 3,7% din populația globală (de la 2,9 la sută în 1990). Dintre aceștia, migranții de sex feminin reprezentau 48% din total.

Remitențele internaționale (banii trimiși înapoi acasă de acești lucrători) au un impact profund asupra economiilor țărilor în curs de dezvoltare din Asia, Africa, America Latină și Orientul Mijlociu. Potrivit Global Development Finance (World Bank, 2024), remitențele internaționale, în 2023, au totalizat aproximativ 656 de miliarde de dolari, echivalent cu PIB-ul Belgiei. În peste 60 de țări, remitențele reprezintă 3% sau mai mult din Produsul Intern Brut (PIB), statele mai mici depinzând în mare măsură de aceste remitențe. Așadar, este important să existe acces la metode și canale de plată pentru a expedia și a primi surse de finanțare într-un mod accesibil și rapid.

Așa cum am arătat în secțiunea teoretică, migrația internațională și remitențele reduc semnificativ nivelul, profunzimea și severitatea sărăciei în lumea în curs de dezvoltare. În această secțiune sunt analizate o serie de aspecte care leagă migrația și remitențele internaționale de anumite variabile precum distanța între țările de expediere, respectiv de așteptare în ceea ce se referă la fluxurile bănești, educația, respectiv stabilitatea guvernamentală. Există mai multe studii care arată că distanța dintre țările care primesc forță de muncă și țările exportatoare este de obicei corelată negativ și semnificativ de nivelul migrației internaționale. Teoria capitalului uman sugerează ideea că educația este legată pozitiv de migrație (probabil și de nivelul remitențelor), deoarece persoanele educate se bucură, de obicei, de oportunități mai bune de angajare și de un câștig mai consistent în țările primitoare de forță de muncă.

În ceea ce privește stabilitatea guvernamentală, care este o măsură a politicilor fiscale și economice din fiecare țară, rezultatul așteptat este că acele guverne mai instabile tind să primească un număr mai mare de migranți, dar realitatea este oarecum controversată

(numărul crescut de migranți, deci implicit remitențele acestora, vor depinde de măsura în care criza politică afectează posibilitatea economică a migranților).

Așadar remitențele personale sunt transferuri financiare efectuate de migranți către persoane fizice, în special membri ai familiei rămași în țara de origine. Acestea reprezintă o componentă semnificativă a fluxurilor financiare internaționale și au un impact direct asupra economiilor țărilor receptoare, influențând atât consumul intern, cât și dezvoltarea socioeconomică la nivel local. Compensarea angajaților include veniturile lucrătorilor frontaliери, sezonieri și altor lucrători pe termen scurt, angajați într-o economie în care nu sunt rezidenți și ale rezidenților angajați de entități nerezidente.

În cele ce urmează vom folosi datele (în dolari SUA) furnizate de la Banca Mondială care prezintă repartizarea pe ani și state Europene de destinație a fluxului migraționist, cuprinzând doar cetățenii români, pe intervalul cuprins între anii 2012 și 2022. Ținând seama de diferențele majore în ceea ce privește percepția atractivității statului de destinație, am selectat doar destinațiile europene pentru migrație, grupate în trei mari grupuri de state țintă, așa cum apar configurate în figurile 2 și 3.

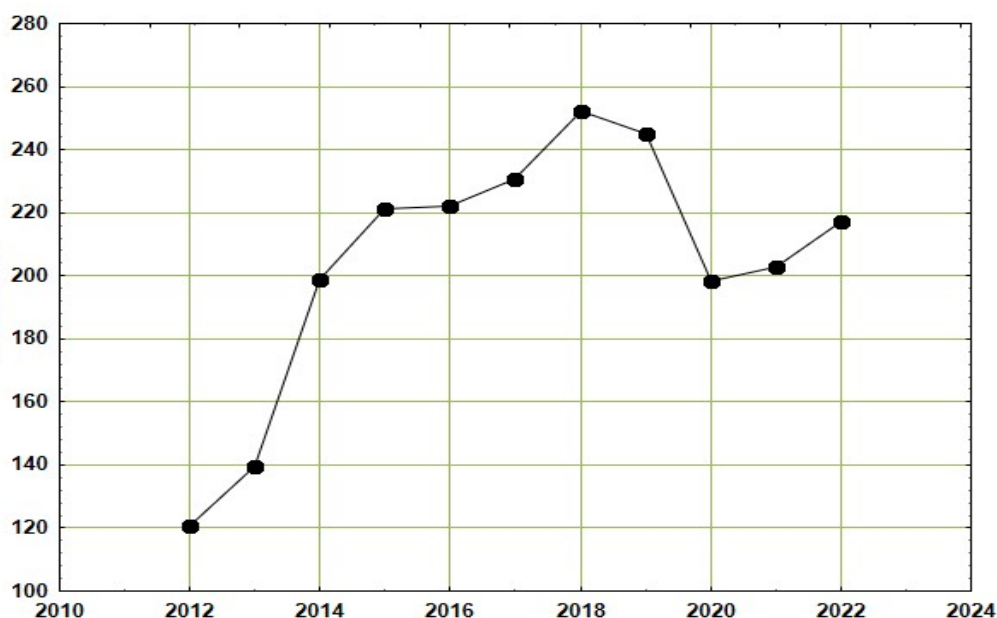

Figura 2. Numărul de persoane din România care au emigrat în Germania între anii 2012 și 2022

Germania este țara spre care s-au îndreptat cei mai mulți emigranți din România în intervalul 2012-2022. Pornind de la valori relativ modeste (120.000 în 2012) s-a ajuns, în 2022, la un număr de aproximativ 220.000 persoane, cu un vârf (pentru anul 2018) marcând cu puțin peste 250.000 migranți proveniți din România. Cea mai accentuată creștere s-a înregistrat în 2013, de circa 60.000 persoane.

În figura 3 sunt redată valorile numărului de persoane care au emigrat din România spre Italia și Spania. Aceste două țări reprezintă a doua, respectiv a treia mare destinație de emigrare a cetățenilor români după Germania, pentru intervalul 2012-2022.

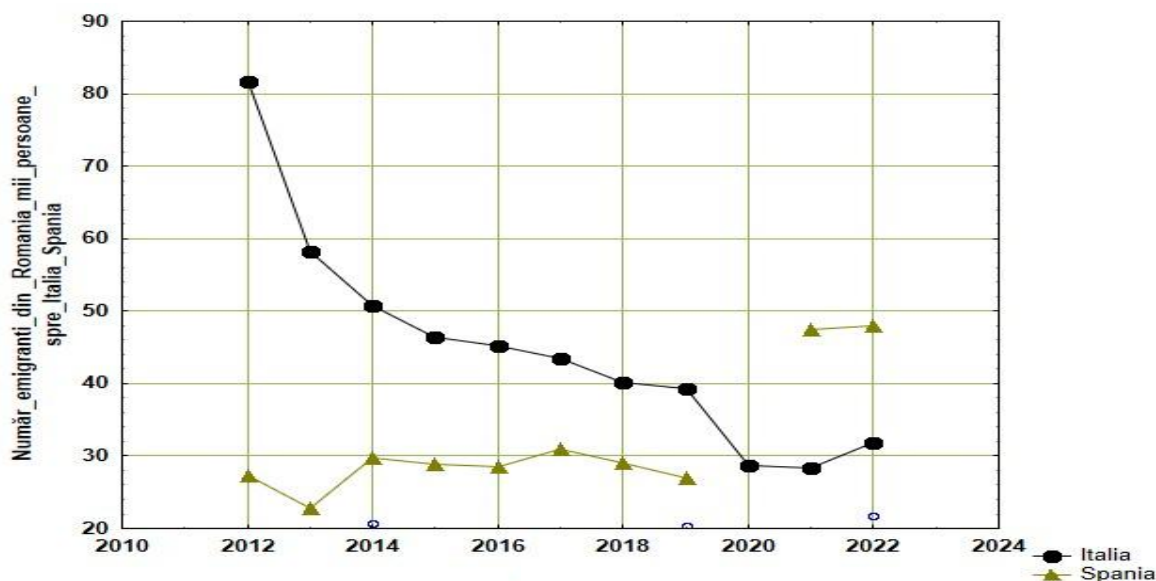

Figura 3. Numărul de persoane din Romania care au emigrat în Italia și Spania între anii 2012 și 2022

În cazul Italiei, se constată o reducere semnificativă a numărului de migranți români, de la circa 80.000 în 2012, până la circa 30.000 în 2020. În perioada postpandemică, mai exact până în anul 2022, numărul migranților români s-a stabilizat în jurul valorii de 30.000 persoane. În cazul Spaniei, pe un interval de 5 ani (2014-2019) s-a înregistrat un număr de emigranți de 30.000 persoane sau ușor diminuat față de această valoare, în schimb a crescut masiv numărul migranților români care s-a stabilizat în jurul unei valori cuprinse între 45.000 și 50.000 persoane.

Din figura 4 rezultă că pentru opt state europene (Austria, Belgia, Danemarca, Franța, Olanda, Norvegia, Suedia, Elveția), cel mai masiv flux migraționist s-a îndreptat către Austria, ajungând la 20.000 persoane în 2022, după ce în perioada 2012-2013 valorile migrației spre această destinație au oscilat în jurul valorii de 14.000 persoane. Al doilea stat din acest grup de 8 destinații de migrație este Belgia, care a primit anual între 8.000 și 14.000 persoane.

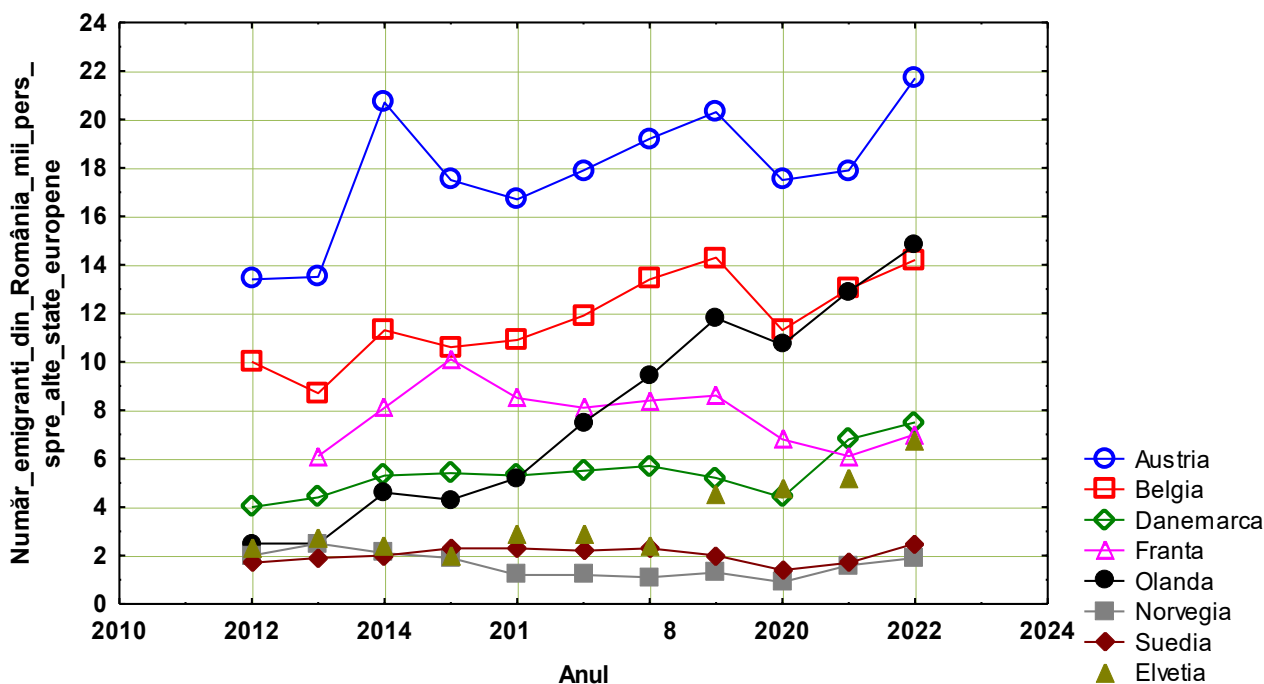

Figura 4. Numărul de persoane din România care au emigrat în opt state Europene (Austria, Belgia, Danemarca, Franța, Olanda, Norvegia, Suedia și Elveția) între anii 2012 și 2022.

În 2023, remitențele personale trimise în România au atins un nivel record de 6,5 miliarde de Euro, reprezentând aproximativ 2,76% din PIB-ul țării. Aceasta marchează o creștere semnificativă față de anii anteriori și subliniază importanța acestor fluxuri financiare pentru economia națională. Comparativ, în 2022, remitențele au reprezentat 2,94% din PIB, iar în 2021, 3,19%. În ceea ce privește sursele acestor remitențe, în 2023, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Norda fost principala destinație pentru migranții români, contribuind cu aproximativ 1,5 miliarde de Euro. Germania a urmat cu 1,4 miliarde de Euro, în timp ce Italia și Spania, care găzduiesc comunități mari de români, au înregistrat fluctuații în remitențele trimise, cu o tendință de creștere în urma pandemiei.

Per ansamblu, remitențele personale din 2023 au fost aproape echivalente cu investițiile directe străine atrase de România în același an, care s-au ridicat la aproximativ 6,6 miliarde de Euro, conform datelor Băncii Naționale a României. Aceste date subliniază rolul esențial al migranților români în susținerea economiei naționale, în special în contextul deficitului contului curent și al necesității de a sprijini moneda națională.

În figurile 5-7, repartizate în ordine alfabetică, sunt indicate țările europene și remitențele primite de acestea. În figura 8 este redată o situație a distribuției remitențelor pe total eșantion țări europene.

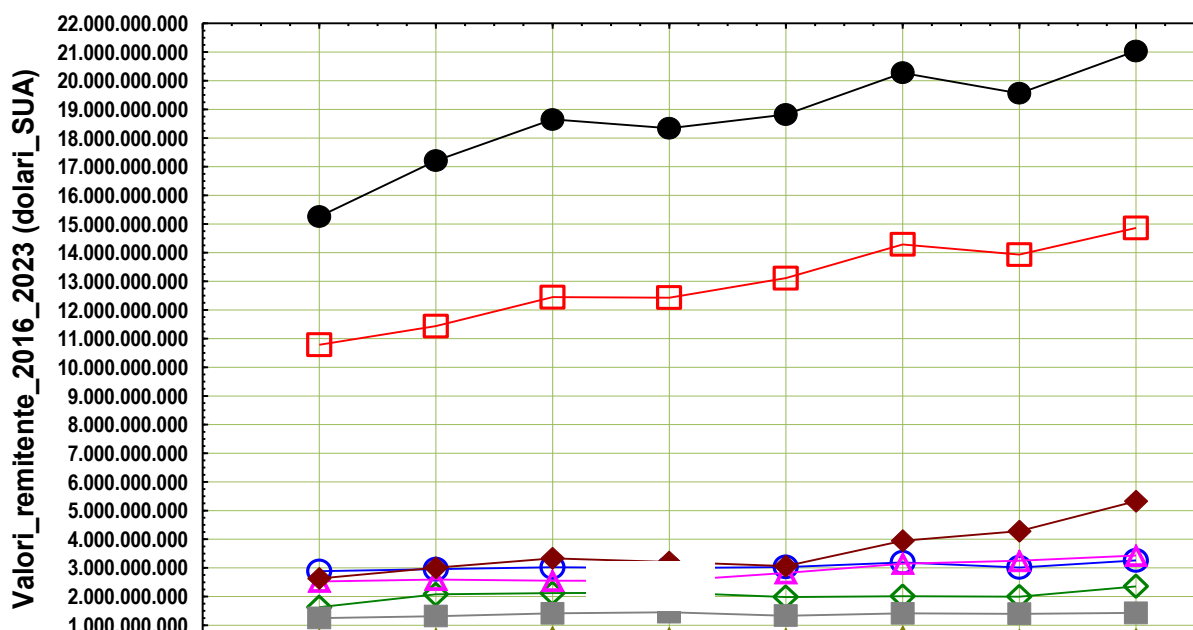

Figura 5. Distribuția remitențelor pe țări (Austria – Estonia) între 2016-2023

Din figura 5 rezultă că Germania (cu valori ale remitențelor cuprinse între 15 și 21 miliarde dolari) este pe prima poziție, secondată de Belgia (cu valori ale remitențelor cuprinse între 10 și 15 miliarde dolari), urmată de grupul țărilor care se încadrează în segmentul de valori ale remitențelor cuprins între sub 1 până la aproximativ 5 miliarde dolari.

În grupul de valori ale remitențelor, redat în figura 6, se detașează Franța (cu valori ale remitențelor între 25 și 35 miliarde dolari SUA, urmată de Italia (cu valori oscilând între 10 și 12,5 miliarde dolari SUA), apoi de un grup de țări care include Marea Britanie, Grecia, Croația, Republica Irlanda, Lituania și Letonia (valori între sub 1 până la aproximativ 6 miliarde dolari SUA).

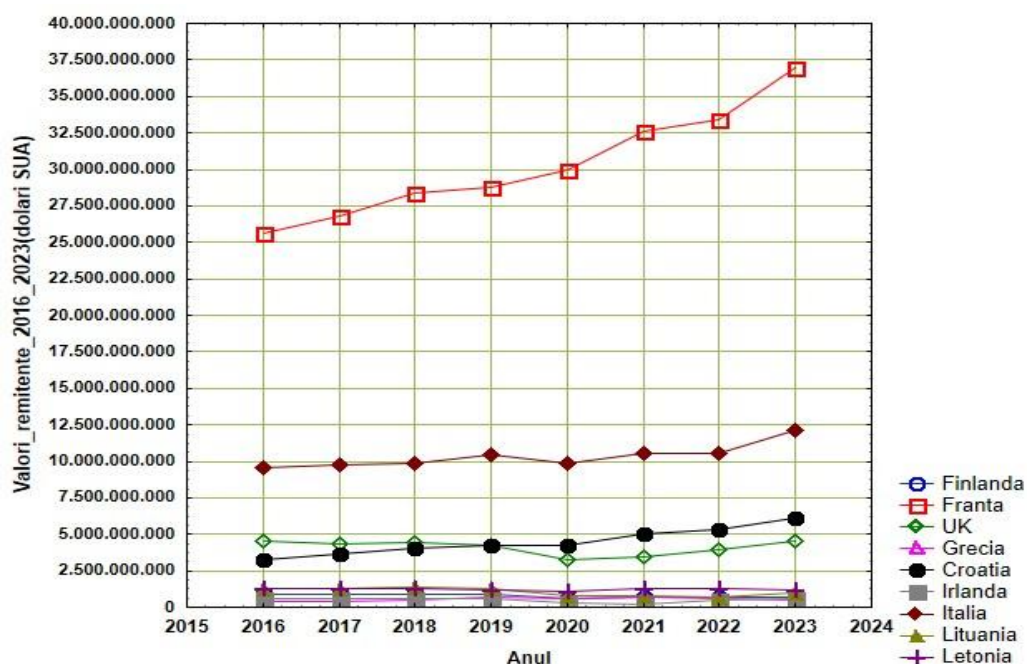

Figura 6. Distribuția remitențelor pe țări (Finlanda - Letonia) între 2016-2023

Urmează, în figura 7, un grup de state dintre care unele apar și în figura 6. Reincluderea lor într-o nouă reprezentare grafică are doar scopul redării corecte a ierarhiei descrescătoare a valorilor remitențelor. La nivelul anului 2023, în zona sub 1 – până la 1,5 miliarde dolari SUA, ordinea descrescătoare a statelor pe baza valorii remitențelor primite este Finlanda, Letonia, Lituania, Grecia, Republica Irlanda.

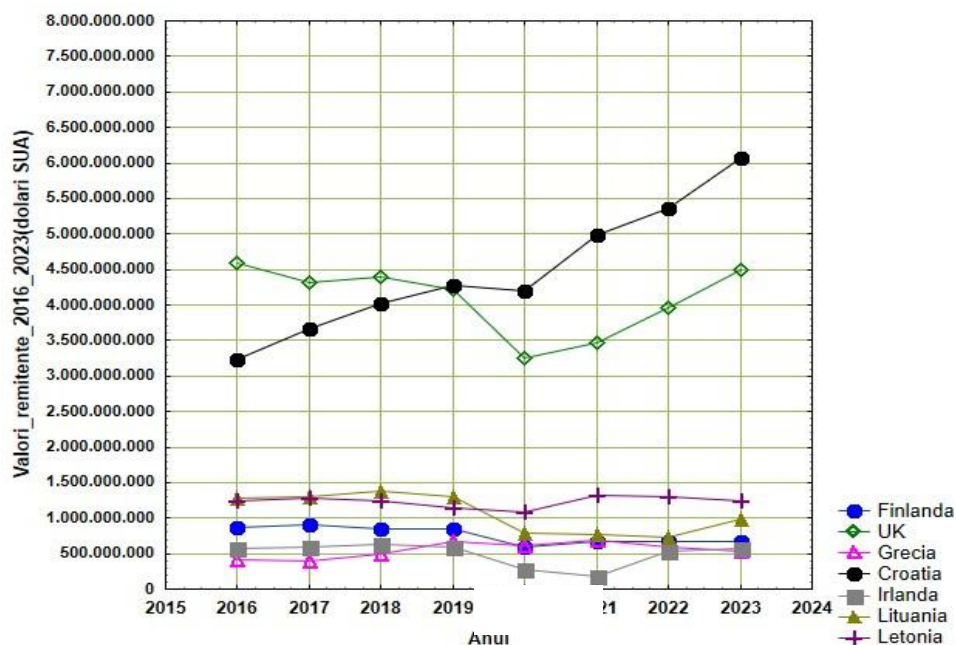

Figura 7. Distribuția remitențelor pe țări între 2016-2023 (Finlanda - Letonia)(2)

În cazul figurii 8, ordinea descrescătoare a ierarhiei statelor care primesc remitențe în sumă de la sub 1 miliard dolari SUA, până la cele mai mari valori, de aproximativ 18 miliarde dolari SUA, are pe poziția dominantă Ucraina pentru care efectele situației de război de după 2022 sunt reflectate de scăderea, după acest an, a valorii remitențelor primite.

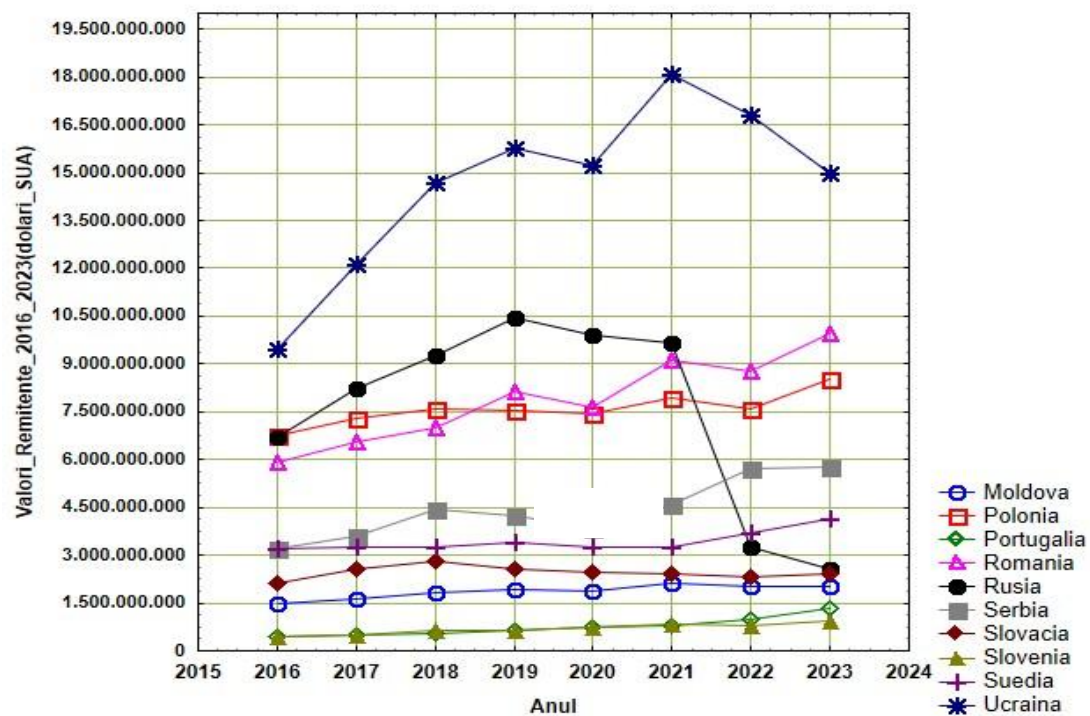

Figura 8. Distribuția remitențelor pe țări între 2016-2023 (Moldova - Ucraina, include și România).

În continuare, în figura 9, sunt redată toate țările luate în eșantion, în funcție de valoarea sumei remitențelor primite. Este o situație centralizatoare, care concentrează informațiile din figurile anterioare.

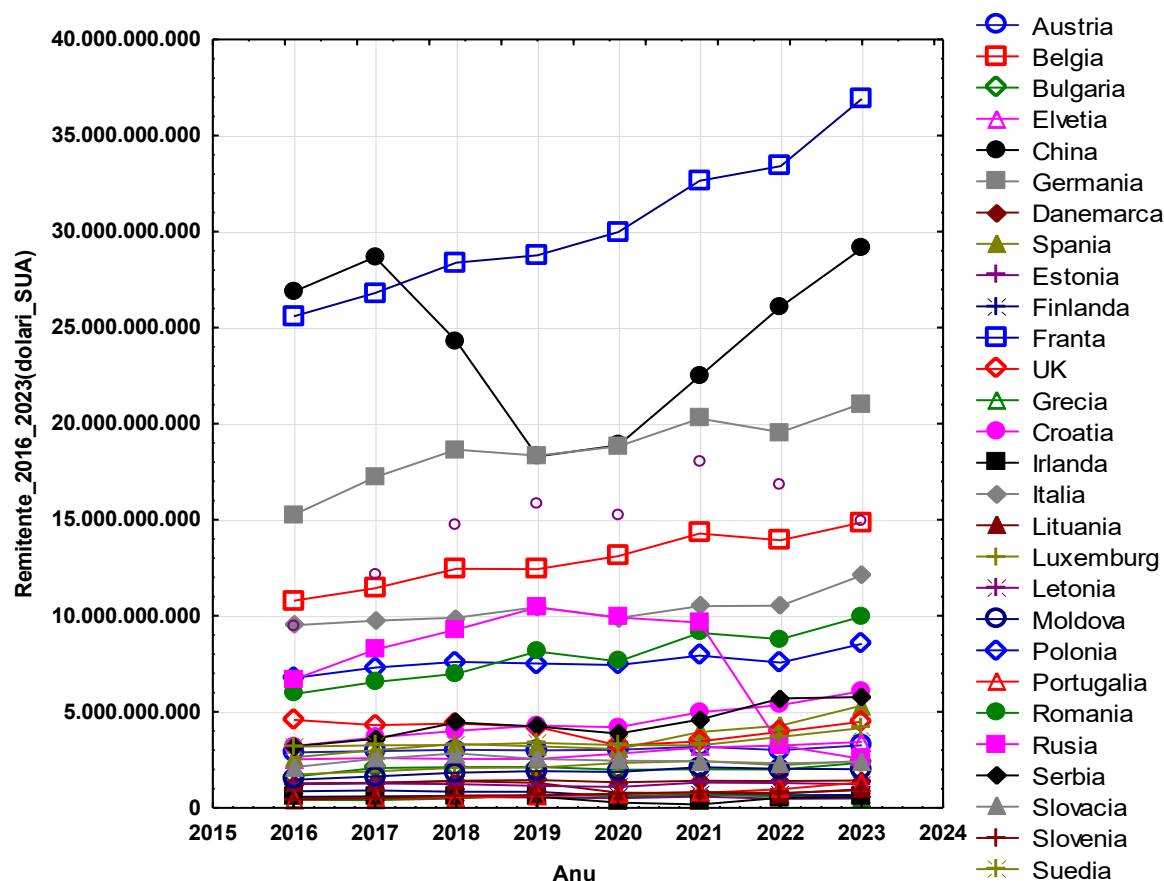

Figura 9. Distribuția remitențelor pe țări între 2016-2023 în care apare și o țară non-Europeană, China

Cele mai ridicate valori ale remitențelor în intervalul 2016-2023 apar în cazul Franței, pentru care toate valorile anuale depășesc pragul de 25 miliarde dolari SUA, iar perioada pandemică nu marchează vreo diminuare semnificativă a valorilor înregistrate. China ocupă, datorită mărimii populației sale, un loc superior, plasându-se între Germania și Franța. Distribuții asemănătoare celei din Franța sunt prezente în cazul Germaniei, Belgiei, Italiei. Pe a doua poziție, cu valori diminuate în 2019 și 2020, apare China.

În acest context, ne propunem să conturăm amploarea și complexitatea fenomenului, pentru gestionarea corectă a acestuia. În acest sens, vom utiliza analiza cluster. Clasificarea datelor se realizează prin agregarea variabilelor numerice (număr emigranți) pentru întreaga perioadă 2012-2022. Va rezulta, inițial, o aglomerare într-un prim grup de valori, identificabil sub denumirea de cluster, la care se adaugă, succesiv, celelalte valori disponibile, până când procesul de aglomerare în clustere se încheie.

Clasificarea descrisă aici se numește clasificare ierarhică, ce poate include nu numai variabile numerice, pe care o prezentăm în figura 10.

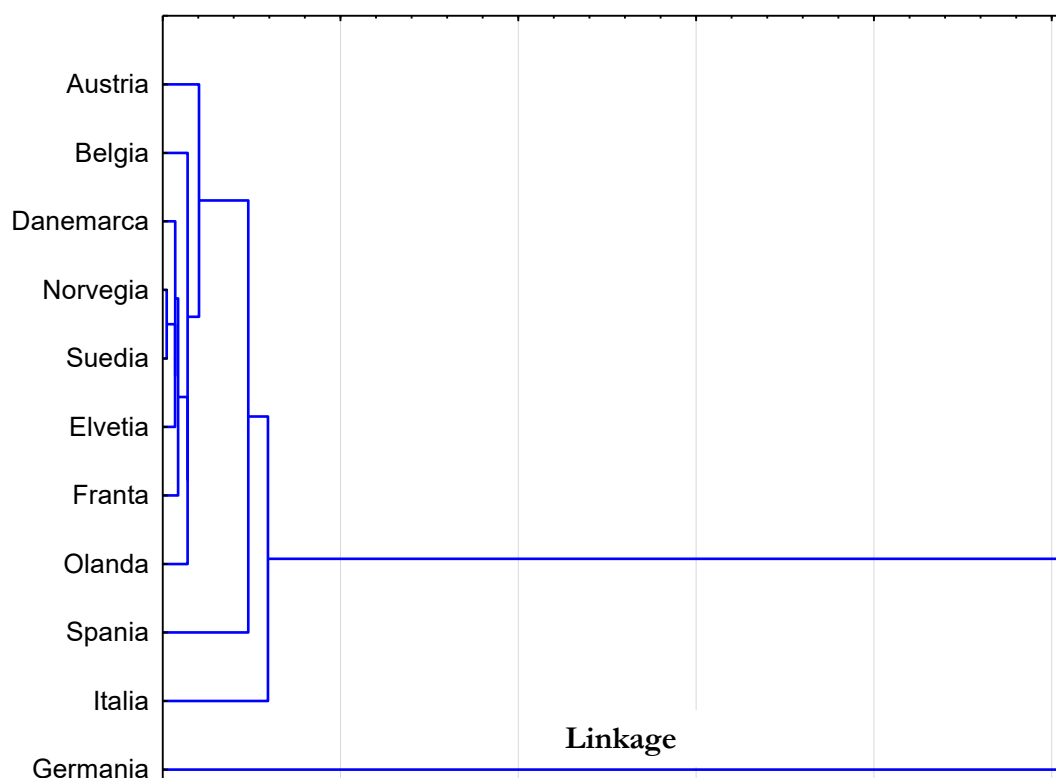

Figura 10. Clasificarea ierarhică – numărul de emigranți proveniți din România în țări Europene, în perioada 2012-2022.

Primul nivel este cel format din numărul de emigranți având ca destinații Norvegia și Suedia (explicabil prin dificultatea integrării în culturi sensibil diferite față de cea din țara de origine), urmat de agregarea într-un al doilea cluster, ce cuprinde destinațiile deja citate, la care s-au adăugat Danemarca, Elveția. Procesul se reia de mai multe ori, iar țara de destinație ultima intrată în clusterul final fiind Germania.

Ilustrăm repartizarea numărului de emigranți pe țări de destinație din primul cluster, caracterizat de valori mici și foarte mici (Norvegia, Suedia), respectiv ultimul cluster (Germania), caracterizat de valori foarte mari ale numărului de migranți din România, așa cum atestă figura 2. Diferențele interculturale și experiențele de emigrare dintre România și țara de destinație, din cele 2 situații, ce ocupă poziții diametral opuse, sunt cauzele majore ale acestui flux migraționist.

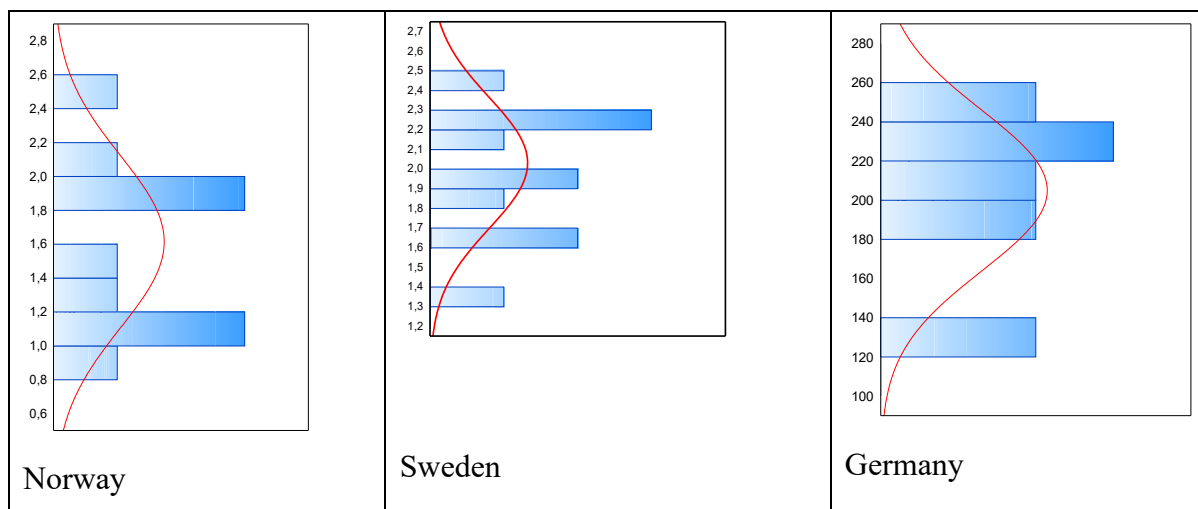

Figura 11. Repartizarea numărului de emigranți pentru 3 țări de destinații

În figura 11 se constată diferențe între aspectul graficelor histogramelor variabilei „numărul de emigranți” între cele două situații extreme. Profilul gaussian al histogramei (bazat pe forma distribuției) este evident în cazul Germaniei, pe când în cazul destinațiilor cu cel mai mic aflux de imigranți români (Norvegia, Suedia) acesta nu este prezent. De asemenea, tot pentru destinațiile cu valori minime ale fluxului migraționist din România, se prezintă repartiția numărului de migranți români, anual, pentru intervalul 2012-2022, cu destinația Norvegia pentru cazul valorilor migrației semnificativ reduse ($F = 41,252$, $p \leq 0,05$), respectiv Germania, pentru cazul valorilor migraționiste semnificativ crescute ($F = 13,969$, $p \leq 0,05$).

Efectuarea analizei de cluster ($k = 3$) conduce la rezultatele din tabelul de mai jos.

Tabelul 1. Rezultatele analizei de cluster pentru ipoteza grupării țărilor de destinație în 3 cluster

Tara	Cluster	Distanța euclidiană
Germania	1	0
Italia	2	9,357
Spania	2	9,357
Austria	3	10,977
Belgia	3	4,612
Danemarca	3	1,981
Franța	3	1,690
Olanda	3	3,131
Norvegia	3	5,983
Suedia	3	5,451
Elveția	3	3,875
Austria	3	10,977
Belgia	3	4,612

Destinația cea mai frecvent aleasă de migranții români, Germania, formează singură un cluster, iar alte două țări cu afluență ridicată a migranților români, Italia și Spania,

formează un al doilea cluster. Figurile următoare surprind valorile numărului de emigranți proveniți din România, pe intervalele 0-280 mii persoane, respectiv 0-85 mii persoane, ambele măsurate în pentru perioada cuprinsă între 2012-2022. Compararea celor două figuri evidențiază atât mărimea valorii numărului de migranți pe primele 3 țări de destinație, cât și efectul produs în perioada pandemiei de COVID-19, constând în diminuarea numărului de migranți, urmat de o revenire la valori ridicate, cu începere din 2021.

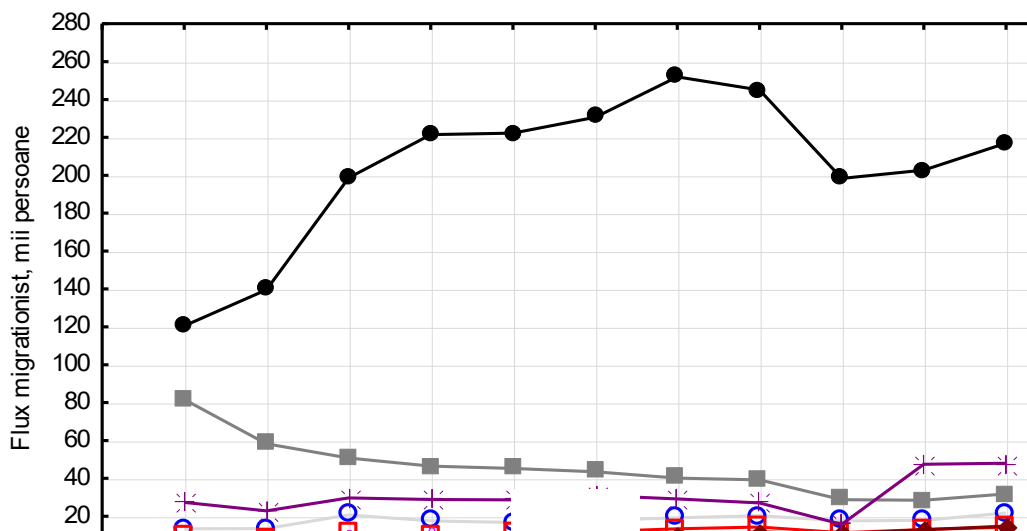

Figura 12. Flux migraționist România versus țări din UE 2012-2022 (în scala 0-280 mii persoane)

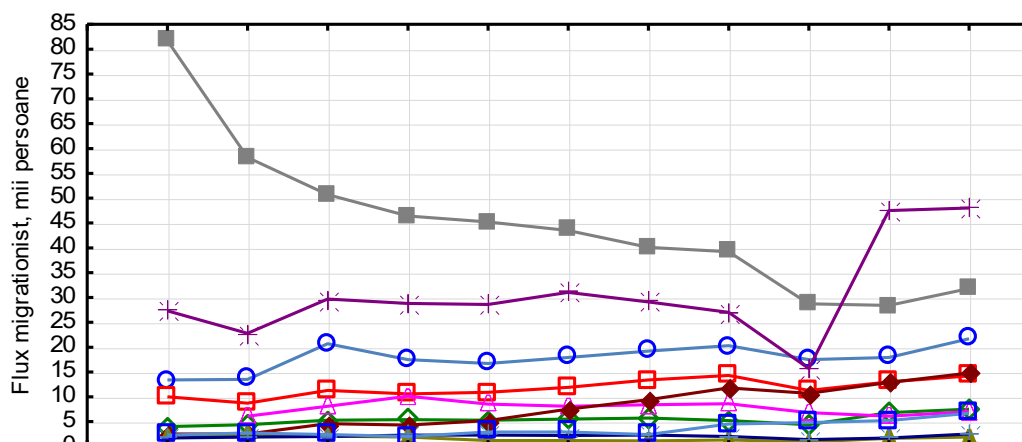

Figura 13. Flux migrationist România versus țări din UE 2012-2022 (în scala 0-85 mii persoane). Fluxul către Germania nu mai apare, datorită valorilor foarte mari către această țară, care au putut fi surprinse doar în figura 12.

Ca urmare a volumului în creștere și a naturii lor stabile, remitențele au devenit un subiect de interes pentru specialiști. Banca Mondială apreciază că țările în curs de dezvoltare au primit până la 441 miliarde dolari SUA dintr-un total de 601 miliarde dolari SUA, valoare care este aproximativ triplul valorii ajutorului oficial pentru dezvoltare.

În figura 14 se prezintă volumul remitențelor pentru nouă țări europene și o țară extraeuropeană, China.

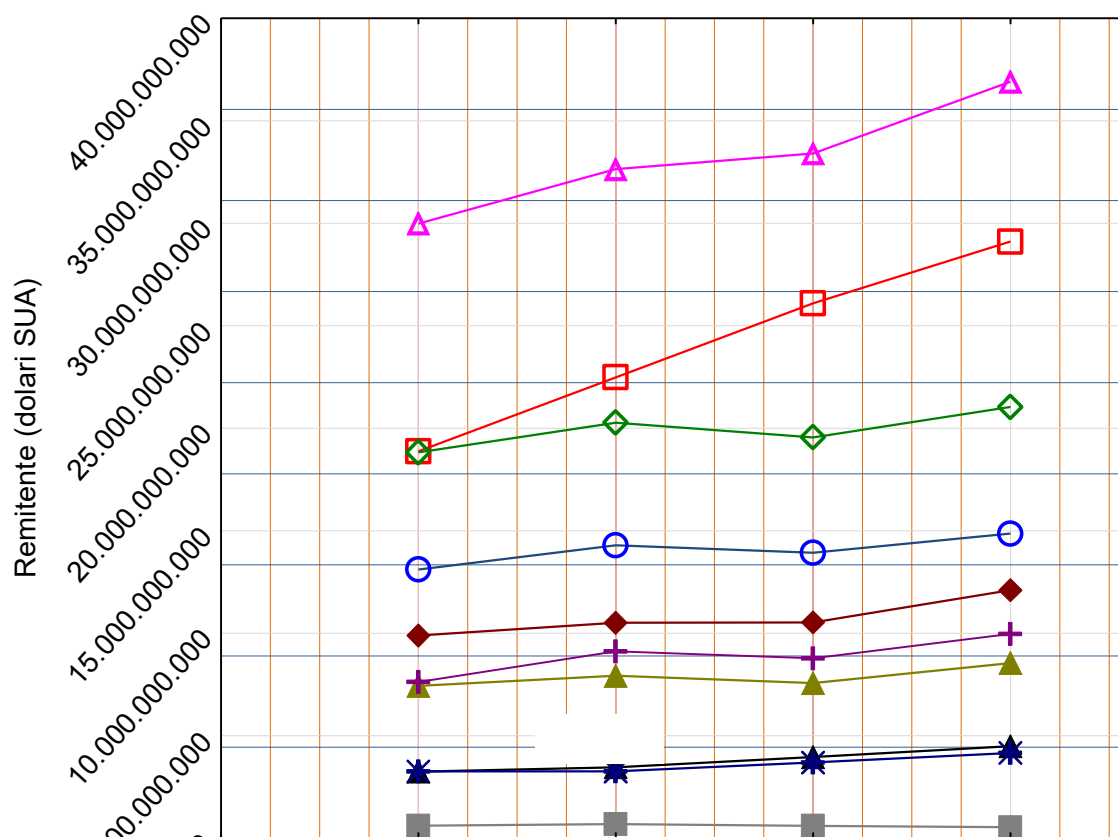

Figura 14. Volumul remitențelor pentru 9 țări Europene și China, pentru intervalul 2020-2023

Din literatura dedicată impactului remitențelor asupra dezvoltării rezultă că remitențele, individuale sau colective, trimise în mod formal sau pe canale informale, sub forma trimerii de bani sau de bunuri, sunt asociate cu un impact redus și o contribuție modestă în demararea de investiții sau în crearea de locuri de muncă în țările de origine. Se poate aprecia că remitențele sunt destinate prioritar consumului sau, reformulând, necesităților (cheltuielilor) diurne, astfel încât ele contribuie modest la antreprenoriat și dezvoltarea economică prin investiții. Acest fapt a fost demonstrat, printre alte țări, și în cazul României, unde lăsarea copiilor în țară constituie un factor decisiv în sprijinul deciziei de a trimite remitențe, pentru toți migranții est-Europeni din Spania. Astfel, o persoană care are copii în țara de origine este de circa patru ori mai tentată să trimită bani, în raport cu persoanele care nu au copii lăsați în țara de origine. Mai mult decât atât, spre deosebire de rolul copiilor rămași în țara de origine, existența altor legături familiale din același registru (raporturile cu țara de origine, cum ar fi prezența părinților sau a soțului/soției) nu au un efect demn de luat în seamă. De asemenea, se aduc argumente potrivit cărora integrarea migrantului în țara de destinație descurajează tendința de repatriere. Altfel spus, cu cât migrantul devine mai integrat în sistemul social de adopție, cu atât probabilitatea de revenire în România este mai mică.

În continuare, vom prezenta relația de dependență, pe baza unei regresii polinomiale, a numărului de migranți în funcție de coeficientul Gini atribuit țării de destinație. Procedul va consta în obținerea unei funcții de regresie polinomială de ordin 2 (pătratică) unde VI este numărul de migranți români între 2014-2022, exprimat în mii persoane, iar VD sunt țara de destinație a migranților români și coeficientul Gini atribuit țării de destinație.

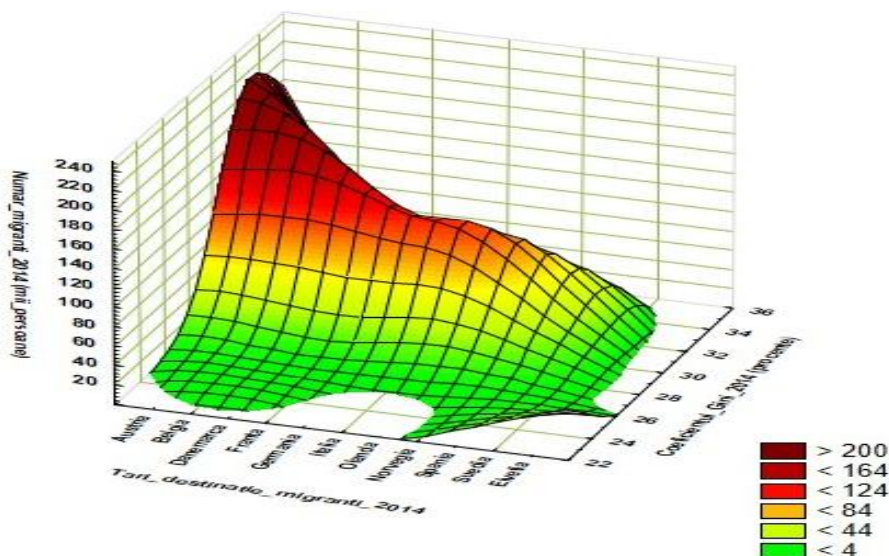

Figura 15. Dependența numărului de migranți din 2014 (mii persoane) în funcție de țara de destinație și de coeficientul Gini atribuit țării de destinație.

Din figura 15, pentru un moment aflat la 4 ani după criza economică din 2010, mai exact pentru anul 2014, se observă că cel mai mare număr de migranți (între 124.000 și 164.000 persoane) este dependent de următoarele condiționări: a) din perspectiva statului de destinație către care se îndreaptă opțiunea de emigrare și b) din punctul de vedere al coeficientului Gini al țării de destinație alese. Alegerea prioritară a migranților români se orientează către un stat din grupul Austria, Belgia, Danemarca, Franța, Germania, țări pentru care coeficientul Gini ia valori mici, între limitele considerate pe baza datelor statistice actuale (22-26).

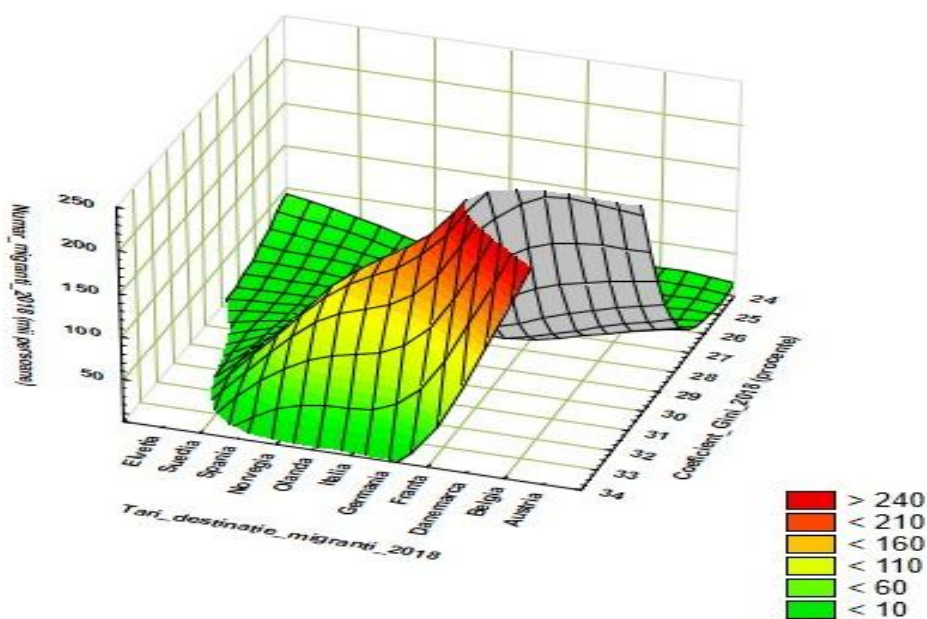

Figura 16. Dependența numărului de migranți din 2018 (mii persoane) în funcție de țara de destinație și de coeficientul Gini atribuit țării de destinație.

Din figura 16, luând în considerare anul 2018 (perioada prepandemică), se observă că cel mai mare număr de migranți (între 170.000 și peste 200.000 persoane) este dependent de aceleași condiționări arătate în discuția figurii anterioare. Alegerea prioritară a migranților români se orientează către un stat din grupul Italia, Germania, Franța, țări pentru care coeficientul Gini ia valori relativ mici, nefiind diferențe de opțiune față de situația din 2014.

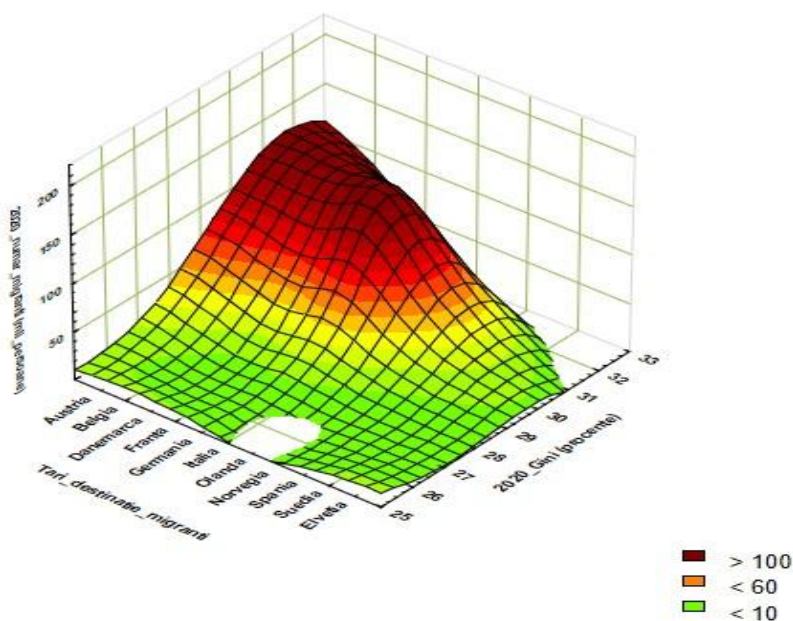

Figura 17. Dependența numărului de migranți din 2020 (mii persoane) în funcție de țara de destinație și de coeficientul Gini atribuit țării de destinație.

Din figura 17, luând în considerare anul 2020 (perioada pandemică), se observă că cel mai mare număr de migranți (între 100.000 și puțin peste 200.000 persoane) este dependent de aceleași condiționări arătate în discuția figurii anterioare. Decizia de emigrare se extinde asupra unui stat de destinație mediteranean (Spania). Alte destinații notabile pentru migranții români sunt Norvegia și Suedia. Aceste state nordice sunt caracterizate de valori mai mari ale coeficientului Gini, în raport cu țările deja discutate la cele două momente anterioare de referință, 2014 și 2018, anume 29-31.

Concluzii

Analiza migrației internaționale și a remitențelor asociate evidențiază faptul că mobilitatea externă a populației constituie un fenomen structural, cu implicații profunde asupra economiei, societății și dinamicii demografice. Migrația nu reprezintă exclusiv o reacție conjuncturală la diferențele de venit dintre România și statele de destinație, ci o strategie de adaptare la inegalitățile sociale, la deficiențele pieței muncii și la limitările oportunităților de mobilitate socială internă.

Rezultatele empirice confirmă existența unor tipare migratorii bine conturate, Germania impunându-se drept principala destinație a migranților români, urmată de Italia și Spania, în timp ce alte state europene atrag fluxuri mai reduse, dar relativ stabile. Această distribuție reflectă atât atractivitatea economică a țărilor de destinație, cât și factori sociali și instituționali, precum nivelul de inegalitate, gradul de protecție socială și oportunitățile de integrare pe piața muncii. Preferința pentru state caracterizate de valori mai scăzute ale

coeficientului Gini sugerează că decizia de emigrare este influențată nu doar de nivelul salariilor, ci și de percepția asupra echității sociale și a calității vieții.

Remitențele generate de migrația internațională sunt o sursă importantă de finanțare externă pentru România. Remitențele joacă un rol mai puțin important în antreprenariat, stimularea investițiilor și în crearea de locuri de muncă, acestea fiind utilizate preponderent pentru acoperirea cheltuielilor curente și pentru susținerea nivelului de trai al familiilor rămase în țară. În absența unor mecanisme instituționale de canalizare a remitențelor către investiții, potențialul lor de contribuție la dezvoltarea pe termen lung rămâne parțial valorificat.

Din analiza statistică rezultă necesitatea unei abordări integrate a migrației și remitențelor în cadrul politicilor publice, care să depășească perspectiva strict economică și să includă dimensiuni sociale, instituționale și demografice. Valorificarea potențialului remitențelor pentru dezvoltare, reducerea factorilor structurali care alimentează emigrația și crearea unor oportunități reale de mobilitate socială internă reprezintă condiții esențiale pentru diminuarea migrației externe ca strategie de supraviețuire economică.

References

- R. H. Adams, „The economic and demographic determinants of international migration in rural Egypt”, în *Journal of Development Studies*, vol. 30, nr. 1, 1993, pp. 146-167, <https://doi.org/10.1080/00220389308422308>.
- L. Asandului, A. Iacobuta, C. Cautisanu, „Modelling economic growth based on economic freedom and social progress”, în *European Journal of Sustainable Development*, vol. 5, nr. 3, 2016, pp. 229-238, <https://doi.org/10.14207/ejsd.2016.v5n3p229>.
- B. Banerjee, R. Kanbur, „On the specification and estimation of macro rural-urban migration functions with an application to Indian data”, în *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, vol. 43, nr. 9, 1981, pp. 7-29.
- J. Bren, T. Zeman, R. Urban, „The effect of individual economic indicators on social development, national security and democracy: A new perspective”, în A. L. DaSilva, D. Tomic, A. Grilec (Eds.), *Economic and Social Development: 39th International Scientific Conference on Economic and Social Development-Sustainability from an Economic and Social Perspective*, Varazdin Development & Entrepreneurship Agency, 2019, pp. 205-214.
- P. Collier, *Exodus: How Migration is Changing Our World*, Oxford: Oxford University Press, 2013.
- H. De Haas, „Migration and development: a theoretical perspective”, în *International Migration Review*, vol. 44, nr. 1, 2010, pp. 227-264, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1747-7379.2009.00804.x>.
- R. W. Fairlie, B. D. Meyer, „Ethnic and racial self-employment differences and possible explanations”, în *The Journal of Human Resources*, vol. 31, nr. 4, 1996, pp. 757-793, <http://dx.doi.org/10.2307/146146>.
- C. Harzig, D. Hoerder, D. Gabaccia, „What is Migration History?”, în *Canadian Studies in Population* 38, No. 1-2 Spring/Summer, 2011, pp. 199-201.
- G. Hofstede, „Cultural constraints in management theories”, în *Academy of Management Perspectives*, vol. 7, No. 1, 1993, <http://dx.doi.org/10.5465/ame.1993.9409142061>.
- G. Hofstede, *Culture's consequences: comparing values, behaviours, institutions and organizations across nations*, 2nd ed., Thousand Oaks CA: Sage Publications, 2001.
- B. Jitmaneeroj, „Beyond the equal-weight framework of the social progress index Identifying causal relationships for policy reforms”, în *International Journal of Social Economics*, vol. 44, nr. 12, 2017, pp. 2336-2350, <https://doi.org/10.1108/IJSE-01-2016-0011>.

- U. Kothari, *Migration and Chronic Poverty*, Chronic Poverty Research Centre, Working Paper nr. 16, Institute for Development Policy and Management, University of Manchester, 2002.
- M. Lipton, „Migration from rural areas of poor countries: The impact on rural productivity and income distribution”, în *World Development*, 8, 1980, pp. 1-24.
- C. Iftimoaei, I.-C. Baci, „Statistical analysis of external migration after Romania’s accession to the European Union”, în *Romanian Statistical Review – Supplement* no. 12/ 2018, pp. 188-209, <https://www.revistadestatistica.ro/supliment/wp-content/uploads/2018/12>.
- I. Mihai, I. Novo-Corti, „An exploratory analysis of the interactions between the determinants of migratory flows”, în *Papers in Regional Science*, 101(1), 2022, pp. 163-182, <https://doi.org/10.1111/pirs.12639>.
- A. Park, „A society of departure in post-communist Europe: Socio-political reasons behind mass Lithuanian emigration”, în *East European Politics*, vol. 31, 2015, pp. 407-428, <https://doi.org/10.1080/21599165.2015.1080163>.
- R. Sabates-Wheeler, R. Sabates, A. Castaldo, „Tackling Poverty-migration linkages: Evidence from Ghana and Egypt”, în *Social Indicators Research*, vol. 87, nr. 2, 2008, pp. 307-328, <https://doi.org/10.1007/s11205-007-9154-y>.
- M. Syrovátka, M. Schlossarek, „Measuring development with inequality: How (should) aggregate indicators of development account for inequality?”, în *Ecological Economics*, Elsevier, vol. 164, 2019, <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2019.04.032>.
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, *Population Division*, International Migration Report 2024, New York: United Nations, 2024.
- R. White, D. Buehler, „A closer look at the determinants of international migration: Decomposing cultural distance”, în *Applied Economics*, vol. 50, nr. 33, 2018, pp. 3575-3595, <https://doi.org/10.1080/00036846.2018.1430337>.
- World Bank, *World Development Report: Migrants, Refugees and Societies*, 2024.